

Naalagaaffiit Peqatigiit (NP) Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutaata tamarmiusup Kalaallit Nunaanni tamarmi atuutsinneqarlernissaa anguniarlugu aammalu Meeqqat Illersuisuata inassuteqaataanut matumunnga aalajangiiffigisassatut siunnersuummut ilanngussatut ilaatinneqartunut naammassinnittumik ingerlaasissamik Naalakkersuisut suliaqaqqullugit peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.

(Siumup Inatsisartunut ilaasortaaitai)

pillugu

Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Ataatsimiititaliap

siunnersuutip aappassaaneerpeqarneranut

ISUMALIUTISSIISSUTAA

Ataatsimiititaliap suliarinninnermini uku ilaasortarai:

Inatsisartunut ilaasortaq Erik Jensen, Siumut, siulittaasoq

Inatsisartunut ilaasortaq Stine Egede, Inuit Ataqtigiit, siulittaasup tullia

Inatsisartunut ilaasortaq Anna Wangenheim, Demokraatit

Inatsisartunut ilaasortaq Aqqa Samuelsen, Inuit Ataqtigiit

Inatsisartunut ilaasortaq Karl-Kristian Kruse, Siumut

Inatsisartunut ilaasortaq Malene Vahl Rasmussen, Demokraatit

Inatsisartunut ilaasortaq Mikivsuk Thomassen, Inuit Ataqtigiit

UPA2019-imi 5. novemberimi siullermeerinninnerup kingorna siunnersuut ataatsimiititaliap misissorpaa.

1. Siunnersuutip imarisaa siunertaalu

Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutaata tamarmiusup Kalaallit Nunaata malinninnissaata eqqumaffigineqarnissaanut nuna tamakkerlugu iliusissatut pilersaarummik Naalakkersuisut suliaqarnissaannik peqquneqarnissaat siunnersuummi siunnersuutigineqarpoq. Meeqqat Illersuisuata kaammattuutai siunnersuummi tunngavilersuutitut saqqummiunneqartut iliuusissatut pilersaarummit malinneqassapput. Siunnersuummi siunertarineqarpoq Kalaallit Nunaanni meeqqat tamarmik pisinnaatitaaffiisa qulakkeerneqarnissaat.

2. Siunnersuutip Inatsisartunit siullermeerneqarnera

Siunnersuut ulloq 5. November 2019-imi siullermeerneqarpoq tapersorsorluarneqarlunilu. Meeqqat pisinnaatitaaffiisa qulakkeerneqarnissaat aammalu Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit kaammattuutaannik nunat atortussanngortitsisimasut Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaank atuuttussanngortitsisimasut pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit kaammattuutaannik naammassinnissimasut nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarummik suliaqarnissaat tapersorsorluarneqarpoq.

3. Apeqquteqaat

Ataatsimiititaliap siunnersuummik suliaqarnermini atugassaminik apeqqutit arlallit akeqqullugit Isumaginninnermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoq Martha Abelsen qinnuigaa. Ataatsimiititaliap apeqquteqaataata Naalakkersuisunullu ilaasortap Martha Abelsenip akissuteqaataata assilineri isumaliutissiisummi matumani ilanngussatut ilanngunneqarput.

4. Ataatsimiititaliap siunnersuummik suliarinninnera

Meeqqat pillugit Isumaqatigiissut aamma meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit oqallinneq nunatsinni nutaajunngilaq. Meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut, nakuuserfigineqarsimasut allatigulluunniit sumiginnagaasimasut ukiuni arlaqartuni eqqumaniarfigineqarput. Taamaattumik meeqqat atugarissarnerulernissaannik siunnerfilimmik suliniuteqarneq inatsisillu akuerineqarsimasut ataatsimiititaliamit annertuumik nuannaarutigineqarput.

Aalajangiiffigisassatut siunnersuut aamma inatsisissatut siunnersuut Inatsisartut akuerisaanni meeqqat inuusuttullu sumiginnakkat ikilisinneqarnissaannut nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarummik¹ aamma meeqqat tapersorsorneqarnissaat pillugu inatsimmik suliaqartoqarnera immikkut taaneqarsinnaavoq².

Taamaattoq Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutip meeqqanut tamanut atuunnissaa ataatsimiititaliamit eqqumaffigeqquneqarpoq aammalu Meeqqat Illersuisuata kaammattuina aallaavigalugu nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarummik suliaqarnissap piaartumik aallartinneqarnissaa qularineqarani.

Taamatutaaq 2003-mi Meeqqat pillugit Isumaqatigiissummik atuutilersitsisimasut nunat tamarmik nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarusiornissaat Naalagaaffiit Peqatigiit meeqqat pillugit ataatsimiititaliaata tapersorsorpaa³. Peqatigisaanillu ataatsimiititaliap siunnersuutigaa periusissiassap pitsaasunik siunertaqaannannginnissaa piviusorsiorumilli

¹ UKA2018/171

² Meeqqat tapersorsorneqarnissaannut Inatsisartut inatsisaat nr. 20, 26. juni 2017-imeersoq

³ https://www.unicef-irc.org/portfolios/general_comments/GC5_en.doc.html

anguneqarsinnaasunillu imaqaassalluni.

Naak nunatsinni meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit eqqumaniartoqaraluartoq Meeqqat pillugit isumaqatigiissutip malitsinniarneqarnera ajornartorsiutaasoq ataatsimiititaliamit maluginiarneqarpoq.

2015-imiit 2018-imut Meeqqat Illersuisuata angalaneranit nalunaarusiaanit paasineqarpoq Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutip immikkoortuini 54-iusuni 19-t nunatsinni malinneqanngitsut⁴.

Taamatuttaaq UNICEF Danmark-p aamma Institut for Menneskerettigheder-p nunatsinni atuartut 6.-10. Klassimeersut⁵ apersorneqarnerisa inerneru 2019-imi ukiakkut saqqummiuppaat. Matuma takutippaa, 2014-imut sanilliullugu meeqqat pisinnaatitaaffii 2019-imi meeqqanit inuusuttunillu ikinnerulaartunit ilisimaneqartut.

4.1 Meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit nuna tamakkerlugu suliaqarneq

Nunatsinni meeqqat inuusuttullu atugaat inuuniarnikkullu atugaasa pitsanngorsarneqarnissaat ukiorpassuarni Naalakkersuisut pimoorussillutik sulissutigisimavaat. Nunatsinni Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutip pingaartinneqarnissaa siunertaralugu ukiuni kingullerni qulini ilaatigut aalajangiiffigisassatut inatsisissatut siunnersuutit Inatsisartuni oqaluuserineqartarsimapput. Suliniutigisassatut toqqarneqarsimasut pingasut ataani sammeneqarput.

4.1.1 UPA15/33

2015-imi Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutaata Inatsisartut inatsisaattut ilanngunneqarnissaa pillugu Naalakkersuisut siunnersuuteqaqquneqarnerat eqqumaffigineqassasoq ataatsimiititaliamit kissaatigineqarpoq⁶. Aalajangiineq tamanna tunngavigalugu Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutip nunatsinni inatsisinut ilanngunneqarnerata iluaqtissartaa ajoqtissartaalu KORA-mit misissorneqarnissaa⁷ kiisalu nunatsinni inatsisini Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutip allakkiarineqarnissaa, dr. Jur. Michael Hansen Jensenimit suliarineqartoq Naalakkersuisunit sulissutigineqarpoq (ilanngussaq 3).

2017-imi misissueqqissaarneq qulaani taaneqartoq allakkiarlu tunngavigalugit “*Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutaat taamani ilanngutivinneqarnissaa naapertuutinnigisoq*” Naalakkersuisut ataatsimiititaliamut akissuteqaamminni

⁴ https://mio.gl/wp-content/uploads/2019/07/MIO_Rapport_FN_Konvention_KAL_2korr.pdf
http://mio.gl/wp-content/uploads/2018/11/2018_11_mio_arb_15-18_web2.pdf

⁵ https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/nyheder/boern_og_unge_undersoegelse_2019_groenland.pdf

⁶ https://ina.gl/dvd/EM2015/pdf/media/2642210/pkt33_fm15_em2015_bf33_fns_boernekonvention_bet_2beh_kal.pdf

⁷ <https://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Familie/GL/Resume%20Inkorporering%20af%20FNs%20brnekonvention%20i%20Grnlandgrl%2011.pdf>

paasissutissiisutigaat (ilanngussaq 1).

Aningaasaqarnikkut kingunerisassat tunngavigalugit Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutaata kalaallit inatsisaannut ilanngunneqannginnissaanut Naalakkersuisut aalajangersimanerat ataatsimiititaliamit akuersaarnartinneqarpoq, taamaattoq peqatigisaanik meeqqat inuunerat pisinnaatitaaffiilu aningaasat pissutigalugit apeqquuserneqanngisaannarnissaat erseqqissaatigineqarnissaa kissaatigalugu.

4.1.2 NAKUUSA

NAKUUSA-mi suliniutaasoq meeqqat atugaasa pisinnaatitaaffiisalu nukittorsarneqarnissaanik siunertaqartup piviusunngortinneqarnissaa pillugu 2010-mi Naalakkersuisut UNICEF Danmarkillu suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutaasoq isumaqatigiissutigaat. Ullumikkut UNICEF Danmarkip Naalakkersuisullu akornanni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutaat 13. Maj 2015-imi atuutilersinneqartoq 31. December 2020-mi atorunnaassaaq (takuuk ilanngussaq 2). Tamatumap kingorna suleqatigiinnissamut isumaqatigiissut sivitsorusunnerlugu Naalakkersuisut UNICEF Danmarkillu aalajangissavaat.

2019-imut Aningaasanut Inatsimmi kiisalu 2020-imut Aningaasanut Inatsimmi NAKUUSA-mut aningaasanik immikkoortitsisoqarsimangitsoq ataatsimiititaliamit maluginiarneqarpoq. Taamaattumik NAKUUSA-mi suliniutaasoq 2021-miit sivitsorneqarsinnaanera pillugu UNICEF Danmarkip Naalakkersuisullu akornanni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutaat sivitsorneqassanersoq ataatsimiititaliaq Naalakkersuisunut apeqquteqarpoq (takuuk ilanngussaq 2). Apeqqutigineqartut tunngavigalugit ataatsimiititaliaq ilisimatinneqarpoq suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutip sivitsorneqarsinnaanera Naalakkersuisut aamma UNICEF Danmarkip 2020-p ingerlanerani oqaluserissagaat.

Suliniutip NAKUUSA-tut ittip Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutip malinneqarnissaanut nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersarusiornerup saniatigut ingerlanneqarluarsinnaanerata aalajangiusimaneqarnissaa ataatsimiititaliamit kissaatigineqarpoq.

4.1.3 MIO

Kalaallit Nunaanni Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutip nunatsinni ilisimaneqarnerulernissaanik siunertaqarluni Meeqqanik Illersuisoqarfik MIO 2012-imi pilersinneqarpoq.

Meeqqat Illersuisuat inuiaqatigiinni ataqqisaasorujussuusoq kiisalu nunatsinni meeqqat inuusuttullu atugarisaannik suliarilluakkanik nalunaarusiortartoq ataatsimiititaliamit maluginiarneqarpoq. Taamaattumik nunatsinni Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutip siunnerfilimmik malitsinneqarnissaanut meeqqat annertuumik peqataatillugit MIO-p suliaqarnera pingaaruteqartoq ataatsimiititaliamit isumaqarfigineqarpoq. Qularutigineqassanngilarli meeqqat pisinnaatitaaffiisa ataatsimoorullugit suliniutigineqartariaqarnerat ataatsimiititaliaq isumaqarmat.

4.1.4 Kattuffinniit kaammattuutit

Nunatsinni meeqqat atugarisaat pisinnaatitaaffiilu pillugit ukiorpassuarni kattuffiit nalunaarutinik kaammattuutinillu saqqummersitsisarsimapput.

Ilaatigut NAKUUSA, Meeqqat Illersuisuat, Kalaallit Nunaanni Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit, Det Nordiske Børneforum, Foreningen Grønlandske Børn Institut for Menneskerettigheder aamma UNICEF Danmark ukiut kingulliit qulit iluianni suliniuteqarsimapput pingaaruteqartut.

Kattuffiit nalunaarutaat innersuussutaallu tunngavigalugit qulequttat tulliuuttut Nunatsinni Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutip malinneqarnissaata suliarineqarnissaa immikkut pingaartillugu sulissutigineqartariaqartoq ataatsimiititaliamit maluginiarneqarpoq.

- Naatsorsueqqissaarnernik, paasissutissanik ilisimasanillu ingerlaavartumik katersineq
- Meeqqanut attuumassuteqartuni inatsisinik suliaqarnermi meeqqanik peqataatitsineq
- Sullinneqartunut assigiinnigitsunut siunnerfilimmik ilisimasanik avitseqateqarneq ingerlatitseqqinnerlu
- Ilinniartitaanermi atuartitsinermilu siunnerfilimmik ineriartortitsineq

Qulaani allatorneqartut tamakkiisuunngimmata ataatsimiititaliamit erseqqissaatigineqassaaq, Naalakkersuisunullu kaammattuutigissallugu ukiuni kingullerni qulinik nalunaarusiaasimasut, tamatumunnga ilanngullugit Danmarkimut innersuussutaasut matumanilu ilanngullugu Kalaallit Nunaannut Naalagaaffiit Peqatigiit Børnekomité-ata kaammattuutaasa misissorneqarnissaat⁸.

Tamatuma saniatigut Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutaani inuttut ataasiakkaatut naammagittaalliuuteqarsinnaaneq pillugu qinigassat pingajuanni nalunaarutip Kalaallit Nunaannut atuutilersimannginnera erseqqissaatigissallugu ataatsimiititaliamit pingaaruteqarpoq⁹. Tamatumani naak Institut for Menneskerettighedip 2016-imi aamma 2019-imi Kalaallit Nunaannut ilannguteqqugalaruaa¹⁰. Tamanna aamma Naalakkersuisunit pingaartinneqassasooq ataatsimiititaliamit kaammattuutigineqassaaq.

4.2 Akisussaassuilimmik siunnerfilimmillu iliuusissatut pilersaarusiornissamut qulakkeerinnineq

Iliuusissatut pilersaarummik suliaqarnissamut tunngatillugu pingaarutilimmik siunnerfeqarnissaq pingaaruteqartoq ataatsimiititaliaq isumaqarpoq. Iliuusissatut pilersaarut

⁸<https://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Familie/GL/Naalagaaffiit%20Peqatigiit%20Meeqqat%20Pisinnaatitaaffii%20pillugit%20Komit%C3%A9eata%20Danmarkimut%20innersuussutai.pdf>

⁹<https://naalakkersuisut.gl/k1-GL/Naalakkersuisut/Naalakkersuisoqarfiit/Sociale-Anliggender-og-Justitsvaesen/Socialomraedet/FNs-Boernekonvention>

¹⁰ https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/04_april_19/imr_status_bu_gl.pdf s. 5

suliniutinik amerlasuunik nuna tamakkerlugu aallartereersimasunit aallaaveqarnissaa iluaqutaasinnaavoq.

November 2019-imi Meeqqat pillugit Isumaqatigiissut pillugu UNICEF-p ataatsimeersuartitsinerani Meeqqat pillugit Isumaqatigiissummi Artikelinut tunngasuni inatsisit suut attuumassuteqarnersut pillugit ujartuisinnaaneq ilaatigut ataatsimiititaliamit paasineqarpoq. Institut for Menneskerettighedimi pisortaasimasup kaammattuutigaa Meeqqat pillugit isumaqatigiissummi Artikelini ataasiakkaani nalunaarsorneqassasoq Artikelini pineqartuni inatsisit suut pineqarnersut.

Ataani assersuusiarineqartuni pingasuni tamanna takuneqarsinnaavoq:

Artikel 13, Kiffaangissuseqarluni oqariartuuteqarsinnaaneq aamma paasissutissarsinnaatitaaneq: Meeqqap misigissutsimi isummernermilu saqqummiunnissaannut pisinnaatitaaffeqarnera, tamatuma inuit allat pisinnaatitaaffii innarlinggippagit. Meeqqap paasissutissanik ujarlernissamut, pissarsinissamut ingerlatsitseqinnissamullu pisinnaatitaaffeqarnera¹¹.

Inatsit: Tunngaviusumik inatsimmi § 77, Meeqqat illersuisuat aamma Meeqqat pillugit Siunnersuisoqatigiit pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 11, 22. november 2011-meersumi, § 8 imm. 2 aamma imm. 4.

Artikel 23, Meeqqat innarluutillit: Meeqqap innarluutillip annertunerpaamik imminut tatigilernissaa aamma imaqarluartumik ingerlataqarfiulluartumillu inuuneqarnissaa qularnaarumallugit, pitsaanerpaamik ikiorneqarnissaminut, isumassorneqarnissaminut ilinniartinneqarnissaminullu pisinnaatitaaffeqarnera¹².

Inatsit: Inuit innarluutillit tapersorneqarnissaannut Inatsisartut inatsisaat nr. 13, 12. juni 2019-imeersumi § 7.

Artikel 25, Meeqqat paaqqinniffinniittut akuttunngitsumik nakkutilliiffiqineqartarnissaat: Meeqqat paarineqarnissartik katsorsarneqarnissartilluunniit siunertaralugit inissinneqarsimasut atugarisaasa akuttoqatigiimmik nalilersorneqartarnissaannut naalagaaffiup pisussaataitanaera¹³.

Inatsit: Meeqqat tapersorneqarnissaannut Inatsisartut inatsisaat nr. 20, 26. juni 2017-imeersumi §-t 8 aamma 9.

Taamaaliornikkut Meeqqat pillugit Isumaqatigiissummi Artikelit nunatsinni inatsisitigut ersarissarneqassapput ilanngunneqarlutillu. Taamaattorli ataatsimiititaliamit erseqqissaatigineqassaaq Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutip malinneqarnerinnaatigut inatsisit

¹¹ http://mio.gl/wp-content/uploads/2018/07/2018_06_mio_konvention_kort_web4.pdf s. 4

¹² http://mio.gl/wp-content/uploads/2018/07/2018_06_mio_konvention_kort_web4.pdf s. 6

¹³ http://mio.gl/wp-content/uploads/2018/07/2018_06_mio_konvention_kort_web4.pdf s. 6

namminerminni qulakkeerinnittuunngimmata. Naalakkersuisuni namminerminni, kommunini ataasiakkaani aammalu suliffeqarfinni sulinerminni Meeqqat pillugit Isumaqtigiissutip malinneqarnissaa suleriaatsini aamma pingartinneqassaaq.

Tamanna aamma aalangiiffigisassatut siunnersuummut attuumassuteqartumik Meeqqat Illersuisuata kaammattuutaanut atuuppoq.

Tamatumap saniatigut aammattaaq siunissami suliassanut tunngatillugu iliuusissatut pilersaarut ersarissumik oqaasertaqarnissaa pingaaruteqarluinnartut ataatsimiititaliamit isumaqarfigineqarpoq. Taamaattumik ataani allassimasut Naalakkersuisunit eqqumaffigineqarnissaat ataatsimiititaliamit kaammattuutigineqassaaq:

- Iliuusissatut pilersaarummi kikkut siunnerfigineqarpat
- Anguniakkat anguniakkallu ilaat qanoq oqaasertalerneqassappat anguneqassappallu
- Anguniakkat siunnerfiit qanoq uuttorneqassappat
- Artikelit malinneqanngippata kingunissai suuppat
- Naatsorsuinerit paasissutissallu qanoq katersorneqassappat
- Paasissutissat naatsorsueqqissaarnerillu qanoq tamanut saqqummiunneqassappat ingerlateqqinneqarlutillu
- Iliuusissatut pilersaarut qaqugu nalilersorneqassava
- Iliuusissatut pilersaarutip ilusilersorneqarnerani kattuffiit suut peqataatinneqassappat

Aalangiiffigisassatut siunnersuutip saqqummiunneqarnissaanut ulluliisoqarsimanngimmat, iliuusissatut pilersaarutip Inatsisartunut saqqummiunneqarnissaanut ersarissumik piffissamut pilersaarusiortoqassasoq taamaaliornikkut suliap sivitsorsarneqannginnissaa kinguarsarneqannginnissaalu anguniarlugit ataatsimiititaliamit kissaatigineqarpoq.

4.3 Iliuusissatut pilersaarutip imarisaanut tunngatillugu aningaasaqarneq pillugu eqqarsaatersuutit

Ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu aningaasaqarnikkut kingunerisassaanut tunngatillugu aningaasat amigaataasut Kalaallit Nunaanni inatsimmi NP-p Meeqqat pillugit Isumaqtigiissutaannut ilanngunnermi 2016-imi naatsorsueqqissaarsimaneq naapertorlugu 320 mio. kr.-ingajaasut erseqqissaatigineqarnissaa ataatsimiititaliamit kissaatigineqarpoq¹⁴.

Naak siunnersuut manna Meeqqat pillugit Isumaqtigiissutil inatsimmi ilanngunneqarnissaa pineqanngikkaluartoq nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarut suliniutinut aningaasartuutinik annertuumik imaqarnissaa ersarissarneqarnissaa tunngavissaqartoq ataatsimiititaliaq isumaqarpoq. Taamaattumik iliuusissatut pilersaarummi suliniutigineqartut ingerlaavartumik piviusunngortinneqarnissaat siunertaralugu Naalakkersuisut suliaqaqqullugit ataatsimiititaliamit siunnersuutigineqassaaq, taamaaliornikkut aningaassqarnikkut

¹⁴<https://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Familie/GL/Naalakkersuisuts%20redeg%20c3%b8re%20om%20status%20p%20c3%a5%20handicapomr%20c3%a5det%20GRL-1.docx> s. 90

nukissatigullu sinaakkusiussat eqqortinneqarsinnaaqullugit aammalu aningaasat atorineqarsinnaasut naapertorlugit piviusorsioitsuusinnaaqullugit.

5. Siunnersuutip aningaasatigut kingunerisassai

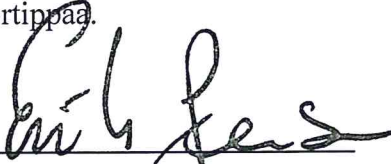
Inatsisartut suleriaasianni § 33, imm. 1-imi allassimavoq aalajangiiffigisassatut siunnersuutip piviusunngortinneqarnissaanut aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassai siunnersuummut tunngavilersuutitut allanneqassasut.

Siunnersuutip piviusunngortinneqarnissaanut aningaasatigut kingunerisassat matumani allanneqarsimani siunnersuummut naapertuunna, taamaalilluni 500.000 kr.-inik akeqarnissaa ataatsimiititaliamit maluginiarneqarpoq.

6. Ataatsimiititaliap inassuteqaatai

Ataatsimiititaliap **isumaqatigiittup** siunnersuut **akuerineqassasoq** inassutigaa.

Taama oqaaseqarluni isumaliutissiissumilu allassimasunut paasinnilluni ataatsimiititaliap siunnersuut aappasaanii gassanngortippaa.

Erik Jensen
Siulittaasoq
Siumut

Stine Egede
Siulittaasup tullia
Inuit Ataatigiit

Anna Wangenheim
Demokraatit

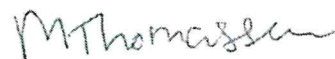
Aqqa Samuelsen
Inuit Ataatigiit

Karl-Kristian Kruse
Siumut

Malene Vahl Rasmussen
Demokraatit

Mikivsuk Thomassen
Inuit Ataatigiit

INATSISARTUT

Peqqissutsimut, Isumaginninnermullu
Naalackersuisoq
Martha Abelsen

Ulloq: 09-01-2020
J.nr.: 01.38.01.03-00127

UKA2019/35-imut tunngatillugu allakkatigut apeqquteqaat: Naalagaaffiit Peqatigiit (NP) Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutaata tamarmiusup Kalaallit Nunaanni tamarmi atuutsinneqarlernissaa anguniarlugu aammalu Meeqqat Illersuisuata inassuteqaataanut matumunnga aalajangiiffigisassatut siunnersuummut ilanngussatut ilaatinneqartunut naammassinnittumik ingerlaasissamik Naalackersuisut suliaqaqqullugit peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.

Siunnersuummik siullermeerinnermut atatillugu Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Ataatsimiititaliamut ingerlateqqinneqarpoq.

Isumaliutissiisummik suliaqarnermi Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutaata pillugu Naalackersuisup siusinnerusukkut suliaqarsimaneranut atatillugu apeqquteqarnissaq ataatsimiititaliamit naapertuuttutut isumaqarfigineqarpoq.

UKA2015/33 pillugu Naalackersuisut ima peqquneqarput:

" Namminersormermut inatsimmut killissarititap iluani Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat pillugit isumaqatigiissutaata kingusinnerpaamik 2017-imi Inatsisartut inatsisaannut ilanngunneqarnissaanik Naalackersuisut peqquneqarnissaat pillugu Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut".

KORA 2016-imi ima nalunaarusiorsimasoq ataatsimiititaliamit eqqumaffigineqarpoq:

" Naalackersuisut qinnuteqarnerat tunngavigalugu Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutaata Kalaallit Nunaannut ilanngunneqarnissaa – Norgimut sanilliullugu aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassaasa misissorneqarneri.

Tamatuma kingunerisaanik Naalackersuisut ilanngutsitsinissaaq pillugu siunnersuuteqanngimmata ataani allassimasup apeqqutigineqarnissaa ataatsimiititaliamit kissaatigineqarpoq:

1. Suliaq sumut killippa?

Naalackersuisut akissuteqaataat kalaallisut danskisullu allassimasoq ataatsimiititaliamit qilanaarineqarpoq. Akissuteqaat qarasaasiakku ina@ina.gl –mut assilinerata ataatsimiititaliap allattaanut lobd@inatsisartut.gl –mut aamma mika@inatsisartut.gl –mut nassuteqquneqarput

Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Ataatsimiititaliaq

sinnerlugu

Inussiarnersumik inuulluaqqusillunga

Mala Høy Kúko

Ataatsimiititaliap siulittaasua

Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Ataatsimiititaliaq
ina@ina.gl
cc : lobd@inatsisartut.gl aamma mika@inatsisartut.gl

03-02-2020
Suliap nr. 2020 - 867
Akt. id. 12755864

UKA2019/35-mut tunngatillugu allakkatigut apeqquteqaat pillugu saaffiginnissutersi.

Postboks 260
3900 Nuuk
Oqarasuaat (+299) 34 50 00
Nassitsigasuaat +299 34 66 66
E-mail: iian@nanoq.gl
www.naalakkersuisut.gl

Inatsisartut Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Ataatsimiititaliaanut

9. januar 2020-imi saaffiginnissutissinni Inatsisartut aalajangiinera UKA 2015/33 pillugu Naalakkersuisut suliaata sumut killinneranut atatillugu apeqquteqarpusi.

Oqaatigisassituut aalajangiineq pineqartoq tunngavigalugu nalunaarusiortoqarpoq: "*Meeqqat pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat pillugit isumaqatigiissutaata Kalaallit Nunaannut ilanngutsinneqarnissaa Aningaasaqarnermut allaffissornikkullu sunniutissanik Norgemut sanilliussilluni misissueqqissaarineq*".

Tamatuma saniatigut FN-ip meeqqat pillugit isumaqatigiissutaannut tunngasut pillugit professor, dr. Jur. Michael Hansen Jensen nalunaarusiorsimavoq.

Naalakkersuisut KORA-p misissugaa kiisalu Inatsisartunut allagaq kakkiunneqartoq ilanngullugit 2017-imi nassiussipput.

Allakkami allassimavoq:

"Misissuinerit taakku marluk takutippaat FN-ip meeqqat pillugit isumaqatigiissutaata tamakkiisumik ilanngunneqarnera qitiusumik susassaqarfinnut arlalinnut annertuumik kinguneqartitsisinnaasoq. Matumani FN-ip meeqqat pillugit isumaqatigiissutaata naammassineqarnissaanut atatillugu kinguaattoorutaasunut naapertuuttumik susassaqarfinni allani sipaarniutissanik nassaartoqartariaqarpoq. Taamaattumik massakkorpiaq aqqutissaq naapertuunnerpaaq tassaavoq meeqqat pillugit isumaqatigiissutip aalajangersagartaanik ingerlaavartumik inatsisitigut ilanngussisarnissaq, taamaasilluni ilanngussisarneq Kalaallit Nunaanni pissutsit immikkut ittut malillugit naleqqussaavigineqassalluni.

(...)

Taamaattumik Naalakkersuisut isumaqarput siunertamut naapertuuttuunngitsaq FN-ip meeqqat pillugit isumaqatigiissutaat massakkorpiaq Inatsisartut inatsisaattut inaarutaasumik ilanngunnissaanik ingerlatsisoqarpat.

Tamatuma kingorna Naalackersuisut isumaqatigiisummi aalajangersakkat ingerlaavartumik atuutsinneqalernissaat sulissutigaa. Misissuineq 2016-imi naammassineqarmalli meeqqat suliassaqarfiini suliniutit arlallit aallartinneqarput. Siullertut pingaarnertullu Meeqqat tapersersorneqarnissaannut Inatsisartut inatsisaat nr. 20, 26. Juni 2017-imeersoq, meeqqanut suliassaqarfimmi isumaginninnikkut pitsaasumik erseqqissumillu inatsiseqarnikkut meeqqat pisinnaatitaaffiisa pitsanngorsaaffiginissaat inatsimmi siunertarineqartoq eqqaaneqassaaq.

Aammattaaq Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu atugarliortut pillugit suliniuteqarnerup nukittorsarneqarnissaa anguniarlugu ukioq kingulleq Danmarkimi naalackersuisunik suleqateqarneq aallartinneqarpoq. Suliaqarnermi siunertarineqarpoq Tasiilami Kalaallit Nunaatalu sinnerani meeqqanik inuusuttunillu atugarliortunik siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu qanoq ililluni pitsanngortitsisinnaasunik misissueqqissaartoqarnissaa, siunnersuusiortoqarnissaa innersuusiortoqarnissaa.

2019-imi Inatsisartut inuit innarluutillit tapersersorneqarnissaasa pillugu inatsit akuersissutigaa. Inatsit nutaaq aalajangersakkanik meeqqat innarluutillit ilaqutaasalu pisinnaatitaaffiik nukittorsaasunik imaqarpoq.

Aammattaaq meeqqat piginnaatitaaffiisa pitsanngorsaavigineqarnissaanut Paarisa suliniuteqarpoq, ilaatigut Killiliisa. Soorlu angajoqqaat meeqqaminnik sumiginnaasarnerat akiorniarlugu Naalackersuisut iliuusissanut pilersaarutaanni meeqqat piginnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissut malitseqartitsisussaq, innersuussutinik amerlasuunik imaqarpoq.

Aammattaaq Naalackersuisut ulloq unnuarlugu paaqqinnittarfiit nukittorsarneqarnissaat aamma meeqqat angerlarsimaffiup avataani peroriartortut pisinnaatitaaffiisa qulakkeerneqarnissaat ukkataraat.

Tamatuma saniatigut meeqqat pisinnaatitaaffii nukittorsarniarlugit UNICEF Danmark suliniullu NAKUUSA sulipput nunallu meerartaasa inuusuttaasalu suliaqarnermi uani peqataanissaat ukkataraat.

Inatsisartut siunnersuutaat UPA2020 imm. 35-mut iliuusissatut pilersaarusiornissaq FN-ip meeqqat pillugit isumaqatigiissutaannik piviusunngortitsisussaq oqaluuserinissaa qilanaaraara.

Inussiarnersumik inuulluaqqusillunga

Martha Abelsen

INATSISARTUT

Peqqissutsimut, Isumaginninnermut
Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoq
Martha Abelsen

Ulloq: 24-02-2020
J.nr.: 01.38.01.03-00127

UKA2019/35-i pillugu allakkatisut apeqquteqaat: Naalagaaffiit Peqatigiit (NP) Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutaata tamarmiusup Kalaallit Nunaanni tamarmi atuutsinneqarlernissaa anguniarlugu aammalu Meeqqat Illersuisuata inassuteqaataanut matumunnga aalajangiiffigisassatut siunnersuummut ilanngussatut ilaatinneqartunut naammassinnittumik ingerlaasissamik Naalakkersuisut suliaqaqqullugit peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.

Siunnersuutip siullermeerneqarnermini Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Ataatsimiititaliamut innersuunneqarpoq.

NAKUUSAP-suliniutaata aningaasalersorneqarnissaanut tunngatillugu Naalakkersuisunut apeqquteqarnissaq naapertuuttoq isumaliutissiisummik suliaqarnermi ataatsimiititaliaq isumaqarpoq.

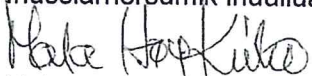
NAKUUSA-mut-suliniut pillugu UNICEF Danmarkip aamma Naalakkersuisut suleqatigiinnerat 2015-imi sivitsorneqarpoq taamaalilluni suliniut 31. december 2020-p tungaanut ingerlaannarsinaalerluni. 2020-imut Aningaasanut Inatsisissatut siunnersuummi 2020-p kingorna suliniummut aningaasanik immikkoortitsisoqarsimanersoq ataatsimiititaliamit takuneqarsinnaanngilaq.

1. UNICEF Danmarkimik suleqateqarneq Naalakkersuisunit sivitsorniarneqarpa taamaalilluni maanna suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutaasup ulloq 31. december 2020-imi atorunnaartussaagaluartup NAKUUSAP-suliniutaa ingerlaannarsinnaaqqullugu?
2. Taamaattoqarsimappat tamanna qaqugu tamanut saqqummiunneqarnissaa naatsorsuutigineqarpa?
3. Taamaattoqarsimangippat suleqatigiinnerup sivitsorneqannginnissaa pillugu aalajangersimaneq nassuiaqqullugu Naalakkersuisut qinnuigineqarput.

Naalakkersuisut kalaallisut danskisullu akissutissaat ataatsimiititaliamit qilanaarineqarpoq. Akissuteqaat qarasaasiakkut ina@ina.gl-mut ataatsimiititaliallu allattaanut lobd@inatsisartut.gl aamma mika@inatsisartut.gl -mut nassiunneqassasut qinnutigineqarpoq.

Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Ataatsimiititaliaq
sinnerlugu

Inussiarnersumik inuulluaqqusillunga

Mala Høy Kúko

Ataatsimiititaliap siulittaasua

Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Ataatsimiititaliamut
Uunga nassiunneqarput: ina@ina.gl (cc: lobd@inatsisartut.gl aamma
mika@inatsisartut.gl)

**NAKUUSAMIT suliniutip aningaasalersorneqarneranut allakkatigut
apeqquteqaatigisamut akissuteqaat**

Asasara Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Ataatsimiititaliaq,

NAKUUSAMIT suliniutip aningaasalersorneqarneranut apeqquteqarnissinnut qujavunga.

Naalakkersuisut sinnerlugit Isumaginninnermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut
Naalakkersuisoqarfiup Unicef Danmark peqatigalugu Nakuusap suleqatigineqarnera
tamaat 2010-miilli aallartinneqartoq, matumani Naalakkersuisut aammalu Unicef
Danmark akornanni siullerpaamik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqarfigisaat
nalilersuisoqaleruttoq.

Nalilersuineq tunngavigalugu 2020-ip ingerlanerani suleqatigiissutigineqartoq qanoq
aningaasalersorneqarnissaa ilanngullugu suleqatigiissut sivitsorneqassanersoq
Naalakkersuisut isummerfigissavaat.

Inussiarnersumik inuulluaqqusillunga

Martha Abelsen

09-03-2020
Suliap nr. 2020 - 4667
All. id. 13211169

Postboks 260
3900 Nuuk
Oqaras. (+299) 34 50 00
Naqitanik nassitsigassuaat
(+299) 34 66 66
E-maili: lian@nanaq.gl
www.naalakkersuisut.gl

Kalaallit Nunaanni inatsiseqartitsinermi Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaa pillugu allakkiaq

Kalaallit Nunaanni inatsisini Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaata naammassineqarnissaanut ilutsinik assigiinngitsunik, matumani ilutsini pineqartuni taakkunani pitsaaqutit ajoqutillu pillugit erseqqissaanissara ilanngullugu, Ilaqutareeqarnermut, Naligiissitaanermut Isumaginninnermullu Naalackersuisoqarfimmit allaaserinneqqullunga qinnuigineqarsimavunga.

Allakkiaq imatut ilusilersugaavoq siullermik naalagaaffiit innuttanut pisussaaffii pillugit inatsiseqartitsinerup aamma Kalaallit Nunaanni inatsiseqartitsinerup akornanni pissutsit aamma Kalaallit Nunaanni inatsiseqartitsinermi naalagaaffiit innuttanut pisussaaffii pillugit pisussaaffinnik naammassinninnermi periaatsit assigiinngitsut naatsumik nassuiarneqarlutik, matumani ileqqussut naapertuunneri oqimaaqatigiinnerinilu pillugit paasinninneq, Kalaallit Nunaanni inatsisinik allanngortitsinerit, aamma inatsisinut ilanngussinerit ilanngullugit. Tamatuma kingorna Kalaallit Nunaanni inatsiseqartitsinerup allanngortinneqarnerani, aammalu Naalagaaffiit Peqatigiit meeqqanut isumaqatigiissutaata Inatsisartut inatsisaattut ilanngunnerani pitsaaqutinik ajoqutinillu erseqqinnerusumik nalilersuisoqarpoq. Aammattaaq Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit Ataatsimiititaliaanut ataasiakkaat maalaaruteqarsinnaanerat pillugu tapiliussamut ilanngunnermi pitsaaqutit ajoqutillu nalilersorneqarput. Naggataagut Kalaallit Nunaanni inatsiseqartitsinermi Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqanut isumaqatigiissutaata naammassineqarnissaanut ilusaasinnaasuni arlalinni allani pitsaaqutit ajoqutillu pillugit oqaaseqaatit suliarineqarput.

1. Naalagaaffiit innuttaasut pisussaaffii pillugit inatsisaasa aamma Kalaallit Nunaanni/nunami namminermi inatsiseqartitsinerup akornanni pissutsit

Naalagaaffiit innuttaasut pisussaaffii pillugit inatsisaat, matumani isumaqatigiissutaasunit pisussaaffiliussat ilanngullugit, imaaliallaannartumik (qallunaat aamma) Kalaallit Nunaanni nunami namminermi inatsiseqartitsineruput ilaangillat. Isumaqatigiilluni aalajangersagaq inatsisitigut pisussaaffiliisoq Kalaallit Nunaanni eqqartuussisarnermut piunarsaqateqartoq ilaaffigineqalersimappat, tamannali inatsisiliornermi naammassineqarsimangippat, taamaallaat isumaqatigiilluni aalajangersagaq taanna innersuussutigalugu, innuttaasut taamaalillutik ajortumik iliorsimanginnermut imaluunniit oqaaserineqartunut qularnarunnaarsitsiniarneq anguniarlugu piviusumut aalajangersimasumut innersuussisinnaangillat imaluunniit erseqqissaasinnaangillat aamma oqartussaasut piunarsaqaatit taakku atortuutilersinnaangilaat. Isumaqatigiilluni aalajangersakkap piunarsaqatai Kalaallit Nunaanni inatsisini atortussanngortinneqarsimappata, taamaattoqarnerani aatsaat innuttaasunit ajortumik iliorsimanginnermut imaluunniit oqaaserineqartunut qularnarunnaarsitsiniarneq anguniarlugu piviusumut aalajangersimasumut innersuussisinnaassapput imaluunniit erseqqissaasinaallutik, oqartussaasunillu tamakku atortuulersinneqarlutik.

2. Isumaqatigiissummi pisussaaffiit pillugit eqquutitsinerit – eqquutitseriaatsit assigiinnigitsut

Isumaqatigiissutinut /isumaqatigiilluni aalajangersakkanut pisussaaffiit akuersissutigineqarsimasut, tunngaviatigut ilutsit pingasut atorlugit naammassineqarsinnaapput. Eqquutitsineq pisinnaavoq (1) ileqqussut naapertuunneri oqimaqatigiinnerinilu pillugit paasinnikkut, (2) inatsisinik allanngortitsinikkut aamma (3) inatsisinut ilanngussinikkut.

Ileqquusut naapertuunneri oqimaaqatigiinnerinilu pillugit paasinnineq

Isumaatigiissut nunami namminermi/Kalaallit Nunaanni inatsiseqartitsinermi naapertuutereersoq, imaluunniit pisortaasut suliaqarnerminni isumaqatigiissummik naapertuutsitsinissaminnut naammattumik periarfissaqarnerannik imaqartoq isumaqatigiissummik il.il. akuersissuteqarnermut atatillugu paasineqarpat, isumaqatigiilluni aalajangersagaq eqquutitsiniarnermi alloriarnerit nunami namminermi/Kalaallit Nunaanni inatsisini naammassinninniarluni alloriaqqinnissaq pisariaqartinneqassanngilaq. Ileqquusut naapertuuttut oqimaaqatigiittullu taamatut pisoqarnerani oqaatigineqartarpoq.

Isumaatigiissummi malittarisassat allassimasut misissugarinerini nunami namminermi inatsisit isumaqatigiissummut il.il. naapertuutinngitsut takutinneqarpat, isumaqatigiissummi pisussaaffiliunneqartunik naammassinninnissaq siunertaralugu nunami namminermi inatsisit atuuttut allanngortinneqassapput. Tamanna inatsisinik allanngortitsinikkut imaluunniit inatsisini ilanngussinikkut pisinnaavoq.

Inatsisinik allanngortitsineq

Inatsisinik allanngortitsinissami siullertut isumaqatigiissummi aalajangersakkat inatsisaareersut iluini eqquutitsiniarluni alloriarnissamik pisariaqartitsinngitsut immikkoortinneqassapput. Tamatuma kingorna isumaqatigiissut malillugu inatsisitigut inissisimanerup piumasarineqartup nunami namminermi inatsisinut atuutereersunut naleqqiullugu qanoq ililluni naleqqunnerpaamik anguneqarsinnaanera siunertaralugu, isumaqatigiissutip ilaani malittarisassat allat nassuiarneqaaqqissaassapput. Matuma kingornatigut nunami namminermi inatsisini allannguutit pisariaqartitaasut, assersuutigalugu aalajangersakkamik atorunnaarsitsinikkut, aalajangersakkanik atuuttooreersunik allanngortitsinikkut, imaluunniit aalajangersakkanik nutaarluinnarnik naammassinninnikkut pisinnaapput. Taamaallaat inatsisinik allanngortiterinerup isumaqatigiissutip eqquutinneqarnissaa qulakkeerpagu - isumaqatigiissutip isumaqatigiissummilu

aalajangersakkat ataqatigiissillugit aaqqissuunneqarsimanerat aamma aalajangersimasumik ilusilersugaanera nunami namminermi oqartussaasut maleqqissaarneqartariaqanngilaat.

Taamaalilluni inatsisit allanngortitsineqarneranni, innuttaasup imaaliallaannarluni nunami namminermi allaffissornikkut oqartussaasunut aamma eqqartuussivinnut saaffiginninnermini isumaqatigiissummi aalajangersakkat ajortumik iliorsimannginnermut imaluunniit oqaaserineqartunut qularnarunnaarsitsiniarneq anguniarlugu piviusumut aalajangersimasumut innersuussisinnaanngilaq imaluunniit erseqqissaasinnaanngilaq, kisiannili isumaqatigiissummi piunasaqaatit naammassiniarlugit nunami namminermi aalajangersakkat naammassineqarsimasut malittariaqarlugit. Taamaattorli soorlu ataani eqqartorneqartutut nunami namminermi aalajangersakkanik nassuiaanermi atuinermilu isumaqatigiissut pingaaruteqarsinnaavoq.

Inatsisinut ilanngussineq

Isumaqatigiissutit il.il. ilanngunneqarnerinut takussutissaavoq, nunap nammineq inatsisunik tunngaveqartumik aalajangersagaliami unioqqutinneqartussaannngitsuni – inatsisini imaluunniit peqqussutini/nalunaarutini – isumaqatigiissutip pineqartup nunami namminermi atortussanngortinneqarnera aalajangerneqartarmat, taamaaliortoqarneratigut isumaqatigiissut naalagaaffiup innuttaanut pisussaaffittut nunap nammineq inatsisitigut malittarisassaanut tunngaviinullu erngerluni akuulersarluni.

Inatsisini ilaatitaalerneru naapertorlugu – isumaqatigiissut innersuussutigalugu - innuttaasut taamaalillutik erninnaartumik isumaqatigiissut allaffissornikkut oqartussaasunut eqqartuussivinnullu ajortumik iliorsimannginnermut imaluunniit oqaaserineqartunut qularnarunnaarsitsiniarneq anguniarlugu piviusumut aalajangersimasumut innersuussisinnaanerat imaluunniit erseqqissaasinnaanerat tamatuma kinguneraa.

Pineqartut tassaasinnaapput isumaqatigiissutit il.il. akuerineqareersimasut eqquutinneqarnissaat siunertaralugu inatsisinut ilanngussineq, imaluunniit nunami namminermit inatsisit tunngavigalugit aalajangersakkani nalunaarutiniluunniit, siunissami isumaqatigiissutaasussat il.il. inatsisitigut suliassa qarfiup aalajangersimasup iluani ingerlaannartumik ilaatinneqalernissaat pillugu aalajangiinerit.

Isumaqatigiissutit il.il. pillugit – ileqquusut naapertuunneri oqimaaqatigiinnerilu pillugit paasinnineq amigaataasoq paasineqarpat – inatsisit allanngortinnerisa inatsisaasunullu ilanngussinerit ataatsimoortinnerisigut, nunami namminermit inatsisitigut naammassinnineq Danmarkimi pisarpoq. Periaaseq tamanna assersuutigalugu EU-mi malitassat inuussutissarsiornernut aalajangersimasunut malittarisaliuussisut pillugit Danmarkip eqquutitsinerani nalinginnaasumik ator neqartartoq takuneqarsinnaavoq.

EU-mi malitassat naammassineqartarnerat eqqaassanngikkaanni, taamaattoq nalinginnaasumik piviusunngortitsinissani inatsisinut ilanngussineq Danmarkimi ator neqakkajunneq ajorpoq. Inuit pisinnaatitaaffinut suliassa qarfimmi Europamiut Pisinnaatitaaffiisa illersorneqarnerat pillugit isumaqatigiissut taamaallaat tapiliussat atorlugit Danmarkip ilanngussimavaa.

Nassuiaanissamut maleruagassiaq, ilimagisaqarnissamut maleruagassiaq, aamma ilitersuinissamut maleruagassiaq

Aamma isumaqatigiissut nunami namminermit inatsisinut ilaatinneqanngikkaluartoq – taamaattumillu nunami namminermit inatsisini imaaliillaannartutut ilaasuunngikkaluartoq – isumaqatigiissut nunami namminermit inatsisini isumaqartinneqartutut isigineqarsinnaavoq.

Tamanna pillugu ilaanni isumaqatigiilluni aalajangersakkani pisussaaffinnut qallunaat nunaanni inatsiseqar neq naapertuunnersoq nalornissutigineqarsinnaasarpoq. Pineqartoq tassaavoq nassuiaanissamut apeqqut, teoriimilu inerniliisoqarnissaanut tunngaviit ikiuutaasussat

ineriartortinneqarsimapput; tassaasut nassuiaanissamut maleruagassiaq, ilimagisaqarnissamut maleruagassiaq, aammalu ilitsersuinissamut maleruagassiaq.

Nalinginnartut paasinninneq malillugu, nunami namminermi inatsisitigut malittarisassat nassuiarneqarnissaat pillugit nalornissuteqartoqarnerani, nunat tamalaat akornanni pisussaaffinnut naapertuutsilerlugit nassuiarneqarnissaat nassuiaanissamut maleruagassiap nassataraa.

Ilimagisaqarnissamut maleruagassiaq malillugu eqqartuussiviit oqartussaasullu allat inatsisinik atuisuusut naalagaaffiit innuttanut pisussaaffii pillugit isumaqatigiissutit il.il. atsiorneqarsimasut akerleralugit inatsisiliortut iliuuseqannginnissaannik ilimagisaqarnissamik aallaaveqassapput. Taamaattumik eqqartuussiviit oqartussaasullu allat inatsisinik atuisuusut sapinngisamik nunami namminermi malittarisassat ima atussavaat, atuinermi nunat assigiinngitsut akornanni pisussaaffiit unioqqutinneqarnissaat pinngitsoortinneqassalluni.

Ilitsersuinissamut maleruagassiaq malillugu inatsisinik ingerlatsinermut tunngasunik missiliuussineq sapinngisamik naalagaaffiit innuttanut pisussaaffiitut naapertuuttunngorlugit suliarineqartariaqarput.

3. Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Isumaqatigiissutaa

Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaat 20. novembari 1989-imeersoq (kingornatigut meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissut) Kalaallit Nunaata 1993-imi ulloq 11. maaji akuersissutigaa. Isumaqatigiissummut tapiliussat pingasut nammineq qinerneqarsinnaasut Kalaallit Nunaata akuerisimannilai, matumani ataasiakkaat maalaaruteqarsinnaanerit pillugu tapiliussaq 28. februaari 2012-imeersoq ilanngullugu.

Meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissut siamasissumik atorineqarsinnaavoq. Meeqqap illersorneqarnissaanut pisinnaatitaaffinnik assigiinngitsorpassuarnik meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissut

imaqarpoq, matumani assersuutigalugit makku: immikkoortitsinnginnissaq pillugu piumasaaqat (artikili 2), meeqqamat namminermt pitsaanerisorisamik salliutitsineq (artikili 3), inuuniarnissamat pisinnaatitaaneq (artikili 6), ateqarnissamat, naalagaaffimmi innuttaasutut nalunaarsorneqarnissamat aamma kiussutsimut pisinnaatitaaneq (artikili 7 aamma 8), angajoqqaanit avissaartitaannginnissamat pisinnaatitaaffik (artikili 9), meeqqamat namminermt tunngassutilinni tamani meeqqap akornuserneqarani oqaatiginnissinnaatitaanissaa (artikili 12), killiliiffiqineqarani oqaaseqarsinnaaneq (artikili 13), eqqarsaatersinnaatitaanermut, meeqqap kiffaanngissuseqarluni eqqarsarsinnaatitaanera, tarnimi nalunngissusiagut kiffaanngissuseqarsinnaatitaanera upperisallu tungaatigut kiffaanngissuseqartitaanera (artikili 14), meeqqap peqatigiiffiit tungaasigut kiffaanngissuseqarnissamat pisinnaatitaanera aammalu katersorsimasuni eqqissisimasuni peqataanissamat kiffaanngissuseqarnera (artikili 15), nammineerluni ilaqtariinnilu inuuniarnermt pisinnaatitaaffia (artikili 16), peqqinnissap tungaatigut isumagineqarnikkut, napparsimalernermi nakorsarneqarsinnaanikkut aammalu napparsimareernermi peqqissarneqarnikkut pitsaanerpaamik angusaqarnissamat meeqqap pisinnaatitaanera (artikili 24), inuttut naammaginartumik atugassaqartitaanissamik pisinnaatitaaffik (artikili 26 aamma 27), ilinniagaqartitaanissamat pisinnaatitaaffik (artikili 28 aamma 29), qanorluunniit iliornikkut kinguaassiuutitigut atorerlunneqatsaaliornissaanik illersorneqarnissaa (artikili 34), aallarussaannermt nioqqutigineqarnissamat illersorneqarneq (artikili 35) il.il.

Taamaalilluni meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutip taaneqartartutut innuttaasutut naalackersuinikkullu pisinnaatitaaffiit, soorlu aamma aningaasaqarnikkut, inooqatigiinnikkut kultureqarnikkullu pisinnaatitaaffiit imarai.

Isumaqatigiissummi akuerisaasutut pisinnaatitaaffinnik taakkuninnga naammassinninnissamat naalagaaffiit peqataasut inatsisinik naleqquttunik kiisalu

allaffissornermi allanillu pisuni aalajangersimasuni iliuusissatut maleruagassianik naammassinnissapput.

Isumaqatigiisummi aningaasaqarnermut, inooqatigiinnermut kultureqarnermullu pisinnaatitaaffiit pillugit pisinnaatitaaffinnik erseqqilluinnartunik aalajangersaasoqanngilaq. Artikili 4 malillugu pisinnaatitaaffinnut taakkununga tunngatillugu naalagaaffiit peqataasut, nukissat atornerqarsinnaasut iluinni, sapinngisamik annertunerpaamik iliuusissatut maleruagassianik naammassinnissapput, aamma, tamanna pisariaqartillugu nunat assigiinngitsut akornanni suleqatigiinnermi killissarititaasut iluanni taakku naammassineqassallutik.

Isumaqatigiisutikkut Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit Ataatsimiititaliaat pilersinneqarpoq. Naalagaaffiit ilaasortaasut pisussaaffigisaminnik eqqortitsinersut isumaqatigiisummi artikili 43 malillugu nakkutiginninnissaq ataatsimiititaliap pisussaaffigaa.

Ataatsimiititaliaq inunnik 18-inik ileqqorissaarnerup tungaatigut tusaamaneqarluarlutillu suliassarititaasunik paasisimasaqarluartunik, naalagaaffiit peqataasut naalagaaffimmini innuttaasut akornannit toqqagaasunit inuttaqarpoq, taakkulu artikili 43 malillugu inuttut pisinnaassuseqarnertik tunngavigalugu sulissallutik.

Isumaqatigiisummi pisinnaatitaaffiit akuerisaasut naammassineqarnissaat pillugu Naalagaaffiit peqataasut suliniutigineqartut pilersissimasatik pillugit, aamma pisinnaatitaaffiit taakku atorluarneqarnissaat pillugu siuariartorsimanertik pillugu naalagaaffiit peqataasut piffissami nalliuteqqittartumi artikili 44 malillugu ataatsimiititaliamut nalunaarusiamik suliaqartassapput. Naalagaaffimmi pineqartumi isumaqatigiisutip atuutilersinneqarnerata kingorna ukiut marluk qaangiutinnginneranni nalunaarusiaq piffissami nalliuteqqittartumi suliarineqartartussa q tunniunneqassaaq aamma tamatuma kingorna ukiut tallimakkaarlugit tunniunneqartassalluni.

Naalagaaffiit ilaasortat ataasiakkaat taakku peqatigalugit nalunaarutit ataatsimiititaliamit misissorneqartarput, tamannalu soraarummeernertut ittumik iluseqarpoq, naalagaaffiup sinniisai ataatsimiititaliap ilaasortaanit apeqqutinik akissuteqartarlutik. Oqallinnerit tunngavigalugit ataatsimiititaliaq oqaaseqaatinik inassuteqaatinillu inaarutaasunik suliaqassaaq.

Naak Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliap piffissami nalliuteqqittartumi nalunaarusiani paasissutissat pisisimasatik kiisalu misilitsinnermut atatillugu saqqummiunneqarsimasinnaasut pillugit nammineerluni naliliisaraluartoq, taava eqqartuussiviit oqartussaasoqarfiillu inatsisunik atuiffiusut suliani aalajangersimasuni isumaqatigiisummi aalajangersakkat ator neqarnissaanni nassuiaanermi, inaarutaasumik oqaaseqaatinik aamma innersuussutinit taamaallaat killilimmik ilitserneqarsinnaasut Betænking nr. 1546 fra 2014 om inkorporering mv. inden for menneskeretsområdet (Inuit pisinnaatitaaffiitut suliaqarfimmi inatsisinit ilanngussineq il.il. pillugit Isumaliutissiissut nr. 1546 2014-imeersoq) (q. 210)-imi oqaatigineqarpoq. Nunanit nalunaarutini, kiisalu misilitsinnermut atatillugu paasissutissat saqqummiunneqarsimasinnaasut ataatsimiititaliap oqaaseqaataanut tunngaviuneri tamatumunnga ilaatigut pissutaavoq. Taamaalilluni ataatsimiititaliap oqaaseqaatai naalagaaffimmik ilaasortaasumik oqaloqateqarnerinnartut iluseqalerput, akerlianilu ataatsimiititaliaq oqaaseqaatinik nalinginnaasunik saqqummiussisimanani.

Tamatuma saniatigut isumaqatigiisummi artikili 45 malillugu isumaqatigiissutip nassuiarneqarnissaanut atugaanerannullu tunngatillugu ataatsimiititaliaq nalinginnaasunik oqaaseqaatinik ("general recommendations'inik") akuersissuteqarsinnaavoq.

Oqaaseqaatit nalinginnaasut taakku –inatsisitigut pituttuisuunngikkaluarunilluunniit – isumaqatigiisummi aalajangersakkat allassimasut nassuiarneqarnerannut ator neqarnerinullu naleqquttumik pingaaruteqarsinnaapput, erseqqinnerusumik Betænking nr. 1546 fra 2014 om inkorporering mv. inden for

menneskeretsområdet (Inuit pisinnaatitaaffiit suliaasaqarfimmi inatsisinut ilanngussineq il.il. pillugit Isumaliutissiissut nr. 1546 2014-imeersoq) (q. 211-212)-imi oqaatigineqarpoq.

Taaneqareersutut ataasiakkaat maalaaruteqarsinnaanerannut tapiliusseq nammineq qinerneqarsinnaasoq 2014-imi apriilip 14-iani atuutilersoq, Kalaallit Nunaata akuersissutiginnigilaa. Tapiliussami artikili 12 malillugu naalagaaffik tapiliussamik akuersissuteqarsimasoq, aammattaaq naalagaaffiit akornanni maalaarutitut taaneqartartunik ataatsimiititaliap tigusarnissaanik suliarinnittarnissaanillu pisinnaatinneqarnissaanik akuersissuteqarluni nalunaarsinnaasoq, tassanilu naalagaaffik ilaasortaasoq isumaqatigiisummut naleqqiullugu naalagaaffiup ilaasortaasup allap pisussaaffigisaminik naammassinnissimannginnera oqaatigisinnaavaa.

Maalaarutigisanik suliaqarnerni – nunanut allanut tunngasuni – Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliap oqaaseqaatai – naak inatsisitigut pituttuisuunngikkaluarlutik - isumaqatigiisummi aalajangersakkanik nassuiaanermi annertunerusumik annikinnerusumilluunniit sunniuteqartitsisinnaapput.

4. Meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiisummik naammassinninnermut tunngatillugu inatsisinik allanngortitsinerni pitsaaqutit ajoqutillu

Kalaallit Nunaanni (soorlu aamma Danmarkimi) meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiisut nunami namminermi inatsisinik allanngortitsinikkut (naleqqussaaniikkut) naammassineqarpoq.

Kalaallit Nunaanni inatsisiliortutut oqartussaasut – Naalakkersuisut aamma Inatsisartut – isumaqatigiisummut, soorlu aamma isumaqatigiisummi aalajangersakkat ataqatigiissillugit aqqissuunneqarnerinut, taamatuttaarlu

aalajangersimanagerusumik ilusilersorneranut nammineq
aalajangiisinaassuseqarmata inatsisunik allanngortitsinerup pitsaaqutigaa –
taamaallaat inatsisunik allanngortitsinerup isumaqatigiissutip eqquutinneqarnera
qulakkeerneqarnera taamaaliornermi inerniliunneqassalluni. Taamaattumik
inatsisiliornermik alloriarnissat tamakku pinissaannut Kalaallit Nunaanni
inatsisiliortutut oqartussaasut tulluarnepaatut isigisaminnik toqqaasinnaapput.

Isumaqatigiissummi aalajangersakkanut, taakkuninnga naammassinninnissamut
inatsisiliornikkut amerlanerusunik periarfissiisunut, aammalu taakku akornanni
toqqarneqartut naalackersuineramik ingerlatsinermi isumaliutiginninnermik
pissuteqartunut naleqqiullugit, pitsaaqutaasoq taanna erseqqissumik saqqummerpoq.
Aningaasaqarnikkut tulleriiaarinermik nassataqartuni isumaqatigiissummi
pisussaaffigisanut naleqqiullugu tamanna pingaarnertut atuuppoq. Qulaani
immikkoortoq 3-mi ataanilu immikkoortuni 5.2-mi aamma 6.2-mi eqqartorneqartut
malillugit meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutip aalajangersakkat
ersernerluttut nalinginnaasullu imarigai maani matumuuna maluginiarneqassaaq,
soorlu aamma aalajangersakkanik arlalinnik, oqaatigineqartartut ”anguniakkanik
nalunaarutitut” ittunik imaqarluni.

Naalackersuisuni aamma Inatsisartuni aalajangiinerit aqqutigalugit meeqqat
pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutip piumasaqaataanut Kalaallit Nunaanni
inatsisit naleqqussarneri aamma ileqquusutut Danmarkimi/Kalaallit Nunaanni
pisinnaasaqarfinnik agguataarinermut naapertuuppoq, tamatuma kingornatigut
inatsisit imassaasa aalajangernissaanut piginnaaneq inatsisiliortutut
oqartussaasuniittuulluni.

Ataanii allaaserineqartut immikkoortut 5.2 aamma 6.2 malillugit Naalagaaffiit
Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaani sulisaatsip
malitsigisaanik Kalaallit Nunaanni inatsisunik naleqqussaanerup akuttunngitsunik
pisinnaanera periarfissatut oqaatigineqarsinnaammat maluginiarneqassaaq,
tassanimi qallunaat/kalaallit eqqartuussiviinit aamma oqartussaasuinit inatsisunik

atuiffiusunit isumaqatigiissutip aalajangersagaanik qanoq nassuiaassanerlutik nammineq aalajangiiffigisinnaagaat naatsorsuutigineqarsinnaammat, kisiannili sulisaasaat inatsisitigut pituttuisuunngilaq.

Inatsisit allangortinnerisigut meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutip aalajangersaagai nunami namminermi allaffissornikkut oqartussaasunut eqqartuussivinnullu innuttaasunit ajortumik iliorsimanginnermut imaluunniit oqaaserineqartunut qularnarunnaarsitsiniarneq anguniarlugu piviusumut aalajangersimasumut innersuussisinnaapput imaluunniit erseqqissaallutik, kisiannili nunami namminermi isumaqatigiissummi piumasaqaatit naammassineqarnissaat anguniarlugu aalajangersakkat suliarineqarsimasut tunngavigisussaammatigit, ajoqutaasutut isigineqarsinnaavoq.

Tamanna isumaqatigiissummi piumasaqaatit Kalaallit Nunaanni inatsisini naammassineqarsimanginneranni atuutissaaq. Kalaallit Nunaanni inatsisit isumaqatigiissummi piumasaqaataasunut naammassinninnginnerannut assersuutigalugu inatsisiliortutut oqartussaasut isumaqatigiissummi piumasaqaataasunut pineqartunut paatsuisimanerat imaluunniit sianiginnissimanginnerat pissutaasinnaavoq.

Aamma isumaqatigiissutip annertussusaata erseqqissaavigineqarneranik pisoqartillugu, immaqalu manna tikillugu Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliap suleriaasiata nassatarisaanik paasinninnermut naleqqiullugu ilaneqarnerani, isumaqatigiissummi piumasaqaatinik naammassinninnginneq Kalaallit Nunaanni inatsisini pisinnaavoq.

Taamaattoq imaaliallaannartumik isumaqatigiissutip piumasaqaataanik Kalaallit Nunaanni inatsisini naammassinninngitsoqartillugu maluginiarneqassaaq, nassuiaanissamut maleruagassiaq, ilimagisaqarnissamut maleruagassiaq, aamma ilitsersuinissamut maleruagassiaq innuttaasut tunngavigisinnaammasuk, tamatumalu kingorna kalaallit nunaanni inatsisit, oqartussaasunit inatsisinik

atuisuusunit eqqartuussivinnillu, sapinngisamik isumaqatigiissutip piumasagaataanut naapertuutilersillugit nassuiarneqassallutik atorneqarlutillu.

5. Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutaani inatsisinut ilanngussinermi pitsaaqutit ajoqutillu

Tullinguuttumi Kalaallit Nunaanni inatsisinut meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissummi piumasagaatit eqquutinneqarnissaannut inatsisiliornermi ilutsit nutaat nalilersorneqassapput – imaappoq eqquutitsinermi alloriarnerit, maannakkut Kalaallit Nunaanni inatsisit atuuttut malitsigisaat sinnerlugit attuisut, matumani nassuiaanissamut maleruagassiaq, ilimagisaqarnissamut maleruagassiaq, aammalu ilitsersuinissamut maleruagassiaq ilanngullugit, taava Kalaallit Nunaanni inatsiseqarnek sapinngisamik naalagaaffiit innuttanut pisussaaffiit naapertuuttumik nassuiarneqassaaq atorneqarlunilu. Ilangussineq tunngaviatigut eqquutitsinissamut alloriarnerni annertunerpaatut isigineqartariaqarmat, Kalaallit Nunaanni inatsisini meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissummik inatsisini ilanngussineq aallaavigineqarpoq.

Betænking nr. 1546 fra 2014 om inkorporering mv. inden for menneskerettighedsområdet (Inuit pisinnaatitaaffiit suliaasaqarfimmi inatsisinut ilanngussineq il.il. pillugit Isumaliutissiisut nr. 1546 2014-imeersoq), aallaavigalugu sianigisassat, aamma pissutsit Kalaallit Nunaanni meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutip inatsisinut ilanngunneqarnerani pitsaaqutaasutut ajoqutaasutullu isigineqarsinnaasut matuma ataani erseqqissaavigineqarput.

5.1. Inatsisinut ilanngussinermi pissutsit pitsaaqutaasutut isigineqarsinnaasut

Meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissut pillugu inatsisinut ilanngussineq imminermini innuttaasut isumaqatigiissummik nunami namminerminni

eqqartuussivinnut oqartussaasunullu inatsisinik atuisunut allanut, ajortumik iliorsimanginnermut imaluunniit oqaaserineqartunut qularnarunnaarsitsiniarneq anguniarlugu piviusumut aalajangersimasumut innersuussinermik imaluunniit erseqqissaavigineqarnissamik periarfissaannik erseqqissaanermik nassataqartitsissaaq.

Aamma inatsisini ilanngussineq isumaqatigiissut pillugu alapernaassutsimik sianiginninnermillu annermik nassataqartitsisinnaassaaq, matumani kommunit pillugit suliassaqarfimmi oqartussaasunut aamma.

Isumaqatigiissutip atorineqarsinnaanissaanut meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutip inatsisinut ilanngunneqarneratigut eqqartuussiviit oqartussaasoqarfiillu inatsisinik atuiffiusut allat inatsisinik aalajangersakkanik tunngavissaqalissapput, tamannalu isumaqatigiissummi aalajangersakkap ataatsip aamma Kalaallit Nunaanni inatsimmi allami aalajangersakkap ataatsip akornanni aaqqiagiinnginnermik pisoqarneranik kinguneqarsinnaavoq, taamaattoqarneralu nassuiaanissamut aamma ilimagisaqarnissamut maleruagassiat ikiorsiullugit iluarsiivigineqarsinnaanngilaq. Isumaqatigiissutip inatsisitut ilanngunneqarnerata malitsigisaanik erniinnaartumik Kalaallit Nunaata inatsiseqartitsinerannut ilaalernerata anguneqarani, pisuni Kalaallit Nunaanni inatsiseqartitsinerup aamma sulisaatsit atorineqartut isumaqatigiissutip aalajangersagaannut naapertuuttuuneri nalornissutigineqarpata, suliani aalajangersimasuni aalajangiisoqarnerani isumaqatigiissummi aalajangersakkat amerlasuut annertuumik sunniuteqarnissaat ilimagineqassaaq.

Isumaqatigiissutip aalajangersagai eqqartuussivinni oqartussaasunilu inatsisinik atuiffiusuni atortuulersinneqarsinnaappata, pissutsit pineqartut inatsisilerinikkut suliassaqarfinni, Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaata ilaaffigisaani, meeqqat pisinnaatitaaffiinik patajaallisaanissamik nassataqarnissaat naatsorsuutigisariaqarput. Tamanna inatsisinut ilanngussinermi pitsaaqutissatut (annertuutut) isigineqarsinnaavoq.

Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaat aalajangersimasut inatsisinut ilanngunneqarnissaat pillugu nunani assigiinngitsuni suliffeqarfiit arlallit arlaleriarlutik ilaatigut Danmarkimut kaammattuuteqartarsimapput. Ilaatigut meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissummi artikili 44 malillugu 2011-mi Danmarkip piffissami nalliuteqqittartumi nalunaarusiaata sisamaat najoqqutaralugu misilitsisinermit atatillugu Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaa imatut oqaaseqaateqarsimavoq:

”Isumaqatigiissut eqqartuussivinnit allaffissornikkullu oqartussanit atorqarsinnaasoq oqaatigineqaraluartoq, suliani killilimmik amerlassusilinni Isumaqatigiissutip taamaallaat atugarineqarsimanera pillugu, aammalu inatsisilerisutut oqartussaasunit aamma allaffissornikkut aalajangiisinnaasutut immikkoortortanit, Isumaqatigiisummik atuinerup killeqarnera pillugu Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaq aarleqquteqarpoq. Naalagaaffimmit Isumaqatigiissutip tamakkiisumik nunami namminermi inatsisini ilanngunneqarsimannginnera tamatumunnga pissutaavoq.

[...] Eqqartuussivinni aamma allaffissornikkut aalajangiisinnaasutut immikkoortortani taakkunani Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Isumaqatigiisummik atugaqarneq Naalagaaffiup siuarsassagaa, matumani nunami namminermi inatsisini Isumaqatigiissutip inatsisinut ilanngunneqarnissaata suliarinerata aallartinneqarnissaa ilanngullugu, Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaq inassutigaa.”

Nunat assigiinngitsut akornannit inassuteqaatit matumuuna akuerineqarneri pissutigalugit, avatangiisinut naleqqiullugu inatsisinut ilanngussineq pitsaasumik naleqarsinnaavoq.

Aammattaaq inatsisinut ilanngussineq Kalaallit Nunaata nunanit assigiinngitsunit ataqineqarnerata ikorfartorneqarneranut ilalersuutaasinnaavoq.

5.2. Inatsisinut ilanngussinermi pissutsit ajoqutaasutut isigineqarsinnaasut

Isumaqatigiisummi aalajangersakkat arlallit ersarissuliaanngitsunik tamatigoortutullu oqaasertalikkanik imaqarput, isumaqatigiisummiippullu aalajangersakkat arlallit ”anguniakkanik nalunaarutitut” taaneqartartutut iluseqartut. Eqqartuussivinnit oqartussaasunillu inatsisinik atuisunit aalajangersakkat taakku qanoq sunniuteqarnissaat sulianilu aalajangersimasuni atorneqarnissaat ajornakusuussasoq nalilerneqarpat, tamatuma aalajangersakkat ilanngunneqarnissaat naleqqutinnginnerulersissavaa. Assersuutitut taaneqarsinnaapput isumaqatigiisummi artikili 24, naalagaaffiit ilaasortaasut ” peqqinnissap tungaatigut isumagineqarnikkut, napparsimalernermi nakorsarneqarsinnaanikkut aammalu napparsimareernermi peqqissarneqarnikkut pitsaanerpaamik angusaqarnissamut meeqqap pisinnaatitaanera”, aamma artikili 26, ”meeqqap kialuunniit inuttut atugarisatigut isumannaallisaavigineqarnissamut pisinnaatitaanera, ilanngullugu inuttut atugarisatigut sillimmasiisarneq, aammalu pisariaqarneratut iliuusissatut maleruagassanik atuisassapput naalagaaffimmi namminerminni pisinnaatitaaffiit naapertorlugit millisaatitaqanngitsumik piginaatitaaffeqarnissaa siunertaralugu”.

Taamaattorli – maalaaruteqarnernut il.il. atatillugu – naalagaaffiit ilaasortaasut pisussaaffiinik taakkulu malitsigisaannik innuttaasut pisinnaatitaaffii pillugit imarineqartut annertussusaallu pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaat erseqqissaanissaminut periarfissaqarpoq.

Naalagaaffiit Peqatigiit meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiisutaa aalajangersakkanik ersarissuliaanngitsunik tamatigoortutullu oqaasertalikkanik aalajangersakkanik imaqarnera pissutigalugu isumaqatigiisut tamakkiisutut inatsisinut ilanngutissallugu naleqqutinngitsutut isigineqalersissinnaavaa. Qallunaat/kalaallit inatsisiliortarnermut ileqquat malillugu inatsisiliornermik

pisussaaffillit – naalakkersuisut Folketingilu, taamaa tulleriillutik, Naalakkersuisut Inatsisartullu - aalajangiiffigisassaralui aalajangersakkat taamatut ittut eqqartuussivinnut oqartussaasunnullu allanut inatsisinik atuiffiusunut tunniunneqarnissaat aarlerinaateqalersimmassuk tassunga atatillugu oqaatigineqassaaq, matumani politikikkikut agguataarinissamut apeqqut ilanngullugu. Taamatuttaaq apeqqutit taamaattut pillugit Kalaallit Nunaanni pisimasinnaasunit allaanerusumik Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaata isumaqatigiisummi aalajangersakkat kingunerisassaasa aalajangersarneqarneranni naatsorsuutigineqarsinnaasumik kiffaanngissuseqarnerusumik siunertarlu aalajangersimasoq tunngavigalugu ingerlatsinissaa aarlerinartoqarmat aammattaaq oqaatigineqassaaq. Ataatsimiititaliap oqaaseqaatai naalagaaffiit innuttanut pisussaaffiisut pituttuisuunngikkaluartut, taava isumaqatigiisummi aalajangersakkat kinguneri pillugit paasinninnermut taamaalillutik sunniisinnaapput.

Taamaattumik isumaqatigiisummi aalajangersakkap aamma Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliamit tassunga atasutut oqaaseqaatit il.il., aamma Kalaallit Nunaanni inatsimmi allami aalajangersakkap akornanni akerleriittoqartillugu, qallunaat/kalaallit inatsisiliortarnermut ileqquat malillugu inatsisiliornermik pisussaaffillit – naalakkersuisut Folketingilu, taamaa tulleriillutik, Naalakkersuisut Inatsisartullu - aalajangiiffigisassaralui eqqartuussiviit oqartussaasullu inatsisinik atuiffiusut allat agguataarinermut naalakkersuinikkut apeqqutit apeqqutillu allat pillugit aalajangiinissamik pisussaaffeqalersutut isigisinnaalernissaat taamaammat aarlerinaateqartoq oqaatigineqarsinnaavoq.

Taamaattorli illua'tungaatigut isumaqatigiisut inatsisinut ilanngutissallugu naleqquttusoq oqaatigineqarsinnaavoq, tassami eqqartuussiviit oqartussaasullu inatsisinik atuiffiusut meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiisummi aalajangersakkat ersarissuliaanngitsut tamatigoortutullu qallunaat/kalaallit

inatsisiliortarnermut ileqquannut akerliusumik nassuiaallutillu atugaqarnissaasa naatsorsuutigineqarnissaa tunngavissaqanngimmat.

Eqqartuussivinnit oqartussaasunillu inatsisinik atuiffiusunit allanit aalajangiinernut aalajangersimasunut tunngavittut atorneqarsinnaasunik, meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissut pisinnaatitaaffinnik ersarissunik, eqqortunik paatsuugassaanngitsunillu arlalinnik aamma imaqarmat oqaatigineqassaaq.

5.3. Pitsaaqutit ajoqutillu pillugit erseqqissaaneq

Oqaatigineqareersutut Kalaallit Nunaata meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissut akuerisimavaa. Taamaattumik meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissut Kalaallit Nunaannut naalagaaffiit innuttanut pisussaaffiattut pituttuisuuvoq. Maannamut imaassimavoq isumaqatigiissutini aalajangersakkat kalaallit nunaanni inatsiseqartitsinermut “allangortinneqarneri” inatsisiliortunit aallaaviatigut suliarineqartarluni, taamaaliornerlu Kalaallit Nunaanni qanoq naammassineqarnissaat pillugu inatsisiliornikkut pisarluni.

Inatsisiliornikkut meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutip ilanngunneqarnera tunngaviatigut kalaallit inatsisiliortuisa – Naalakkersuisut Inatsisartullu - isumaqatigiissutip Kalaallit Nunaanni inatsiseqartitsinermi pingaartinneqarnissaa pillugu alloriarnissamik kissaateqarnerannut takussutissiivoq.

Qulaani eqqartorneqartunut atatillugu *isumaqatigiissummi ilaasunut inunnut taakkununnga (meeqqanut) inatsisini inissisimanerup patajaallisarneqarneranik* nassataqarnissaa ilimagisariaqarmat, meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissummik Kalaallit Nunaanni inatsisinut ilanngussineq oqaatigineqartutut (annertuumik) pitsaaqutaasutut isigineqarsinnaavoq.

Aammattaaq inatsisinut ilanngussineq *nunat assigiinngitsut akornanni ataqatigiiffinni pitsaasumik naleqarsinnaammat* oqaatigineqarsinnaavoq.

Danmarkimi/Kalaallit Nunaanni eqqartuussisarnermi ileqquusut malillugit inatsisiliortunit aalajangiiffigineqartussanik inatsisinut ilanngussisoqartillugu,

matumani naalackersuinermi agguataarinermit apeqqutaasut ilanngullugit, annertunerusumik eqqartuussivinnit aalajangerneqartussanngorlugit tunniussinissap aarlerinaateqarsinnaanera, oqaatigineqartutut illua'tungaatigut meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutip inatsisinut ilanngunnerani Kalaallit Nunaanni inatsiseqartitsinermit ajoqutaasutut isigineqarsinnaavoq.

Ajoqutaasup qulaani taaneqartup annertussusaa aarleqqutaasup qanoq annertutigineranik nalilersuinermit aalajangerneqassaaq. Nalilersuinerlu tamanna nalorninartorta qarpoq. Tamanna tunngavigalugu imatut oqaaseqaateqartoqassaaq:

Inatsisitigut isumaqatigiisummik ilanngussinermit, isumaqatigiisummi aalajangersakkat kalaallit nunaanni inatsiseqartitsinermit qanoq ilillutik naammassineqarnissaasa aalajangerneqarnissaanni, eqqartuussiviit oqartussaasullu inatsisinik atuiffiusut allat maannamut naleqqiullugu oqaasissaqarnerulernissaat malitsigissajunnarsivaa, tassami inatsisitigut ilanngussinermit isumaqatigiisummi aalajangersakkat atorineqarnissaannut inatsisitigut sakkortunerusumik tunngavissaqalerneq pilersinneqassammat. Tamanna ingammik sammisani, isumaqatigiisummi aalajangersakkani pisinnaatitaaffinnik tunngavinnillu siamasissumik oqaasertalerneqarsimasunik imaqartuni, maannamut inatsisiliortunit Kalaallit Nunaanni inatsiseqartitsinermit "allanngortinneqarsimasuni", takuneqarsinnaassaaq.

Oqaatigineqartututaaq isumaqatigiisummi aalajangersakkat kingunerisassaasa aalajangersarneqarnerat ilaatigut meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit ataatsimiititaliami nalinginnaasumik oqaaseqaatinit sulianillu ataasiakkaanit oqaaseqaatinit pisarpoq. Danmarkimi/Kalaallit Nunaanni nassuiaasarnernut ileqquusunut sanilliullugu, (soorlu Naalagaaffiit Peqatigiinni inuit pisinnaatitaaffii pillugit ataatsimiititaliat allat assigalugit) isumaqatigiisummi aalajangersakkanut assigiinngitsunut ataatsimiititaliap nassuiaanermini eqaannerusumik kiffaanngissuseqarnerusumillu nassuiaariaatsimik malinninnissaa naatsorsuutigineqarsinnaavoq, taamaaliornerullu Kalallit Nunaanni (Danmarkimilu) nassuiaasoqartarneranit inerniliunneqartartunut

allaanerusumik nassuiaanerni inerniliussineq kingunerisinnaavaa. Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaq eqqartuussiviunngilaq, ataatsimiititaliamilu ilaasortat aamma eqqartuussisuunngillat. Taamatuttaarlu ataatsimiititaliap oqaaseqaatai naalagaaffiit innuttanut pisussaaffigititaatut pituttuisuunngillat, taamaattumillu oqaaseqaatinik taama ittunik – tamatigoortut oqaaseqaataasunik taakkuninnga kiisalu maalaarutinik suliarinninnermi oqaaseqaatigisanik – malitaqarnissaq naalakkersuisut inatsisiliortullu itigartitsissutigisinnaavaat. Assersuutigalugu isumaqatigiisummi aalajangersakkanik ataatsimiititaliap paasinninneranik isumaqataasoqarsimanngikkaangat tamanna pisinnaavoq.

Maannamut isumaqatigiisummi aalajangersakkanik nassuiaanermi atuinnermilu nunami namminermi tulluurtumik (naammassinninnissamut-) inatsisiliornermi ikorfartorneqarsinnaanngitsunik innuttaassut pisinnaatitaaffeqalernissaat Kalaallit Nunaanni eqqartuussiviit oqartussaasullu allat inatsisinik atuiffiusut tunuarsimaarfigisarmassuk tunngavigineqassaaq. Ataatsimiititaliap oqaaseqaataa, naalakkersuisut inatsisiliortullu isumaat malillugu, nunami namminermi apeqqutip assinganik suliamik suliaqartoqartillugu, pingaarutilerujussuurtut ilanngunneqarnissaa pillugu aalajangiinissaq eqqartuussivinnit oqartussaasunillu allanit inatsisinik atuiffiusunit ajornakusoorsinnaammat tassunga tunngatillugu oqaatigineqassaaq.

Suliat ataasiakkaat aalajangiiffigineqarnerannut atatillugu Kalaallit Nunaanni inatsisini meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiisummik inatsisitigut ilanngussinnermut atatillugu, qanoq ililluni Kalaallit Nunaanni isumaqatigiissutip atuutilersinneqarnissaanut inatsisiliornermik oqartussaasut aalajangiisinnaanermut piginnaatinneqarnerat, isumaga malillugu taamaalilluni piviusuusuni eqqartuussivinnut oqartussaasunullu inatsisinik atuiffiusunut allanut tunniussinnermik malitseqarsinnaavoq.

Eqqartuussivinnut oqartussaasunullu allanut – pisuni immikkut ittuni – tamanna suliaasaasinnaavoq ajornakusoorsinnaasoq, taakkuuppummi suliani ataasiakkaani aalajangiisartut, aamma taakkuupput nunami namminermi suliaasaqarfik pillugu inatsisiliornerni suliani aalajangersimasuni nalinginnaasumik politikikkut eqqarsaatersuutit aningaasatigullu tulleriiaarinerit il.il. pillugit tamatigut tamakkiisumik isiginnissinnaasanngitsut. Tamatuma saniatigut eqqartuussiviit oqartussaasullu inatsisinik atuiffiusut isumaqatigiissutip sunniutigisinnaasaanik inatsisilerinerinnarmik tunngaveqarlutik aalajangiisarput, inatsisiortutulli oqartussaasut Kalaallit Nunaanni inatsiseqartitsinermi isumaqatigiissutip qanoq ililluni atuuttusanngortinneqarnissaata aalajangiiffigineqarnerani, politikikkut aningaasaqarnikkullu innimigisassat ilannguttarlugit, tamannalu agguassinnissaq pillugu politikikkut apeqqutit pillugit isummernermi pingaarutilimmik isumaqartutut oqaatigineqarsinnaavoq.

6. Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit

Ataatsimiititaliaanut ataasiakkaat maalaarsinnaatitaanerit pillugu akuersissuteqarnermi pitsaaqutit ajoqutillu

Oqaatigineqartutut meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissummut atasumut Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaanut ataasiakkaat maalaaruteqarsinnaanerit pillugu isumaqatigiissummut tapiliussaq 28. februar 2012-imeersumut, Kalaallit Nunaat akuersinikuusimannngilaq.

Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaanut ataasiakkaat maalaaruteqarsinnaanerit pillugu tapiliussamut akuersissuteqarnermi innimigisassat pissutsillu pitsaaqutaasutut ajoqutaasutullu isigineqarsinnaasut Betænking nr. 1546 fra 2014 om inkorporering mv. inden for menneskerettighedsområdet (Inuit pisinnaatitaaffiinnut suliaasaqarfimmi inatsisinut ilanngussineq il.il. pillugit Isumaliutissiissut nr. 1546 2014-imeersoq), aallaavigalugu ataani erseqqissaavigineqarput.

6.1. Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliamut ataasiakkaat
maalaaruteqarsinnaanerannut pissutsit pitsaaqutaasussatut isigineqarsinnaasutut

Inuit ataasiakkaat, aamma inuit ataasiakkaat eqimattakkuutaartut isumaqatigiisummit eqqunngitsuliorfigineqarsimanerartut, Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaanut maalaaruteqarnissamut periarfissaqalernerannik ataasiakkaat maalaaruteqarsinnaanerart pillugu tapiliussamik nammineq toqqarsinnaasamik akuersissuteqarneq nassataqassaaq. Tamanna *innuttaasut inatsisitigut inissisimanerannik patajaallisaanermik* nassataqassaaq, ilaatigut isumaqatigiisut malillugu meeqqat pisinnaatitaaffitik ataqineqarnersut pillugit immikkut ittumik nalilersuisoqarnissaanik periarfissinneqassammata. Taamaalilluni pisinnaatitaaffinnik ersarissunik, eqqortunik piumasaqaatitaqanngitsunillu arlalinnik, Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaanit oqaaseqaatini aalajangersimasuni atorineqarnissamut naleqquttunik, meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiisuttip imaqarnera matumuuna oqaatigineqassaaq.

Kalaallit Nunaanni isumaqatigiisummi pisinnaatitaaffinnik naammassinninnissamut naleqqiullugu, inuit ataasiakkaat Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaanut maalaaruteqarsinnaatitaanerart, ajornartorsiutaasunut ukkatarinninnissamut aammattaq ilapittuutaasinnaavoq. Meeqqat tassaammata innuttaasuni inuit ataatsimoortut amerlasuut, illersorneqarnissamik isumassorneqarnissamillu immikkut ittumik pisariaqartitsisut matumuuna oqaatigineqassaaq.

Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaanut ataasiakkaat maalaaruteqarsinnaanerannik akuersissuteqarneq *avatangiisunut naleqqiullugu pitsaasumik naleqarsinnaavoq.*

Sianigisassat eqqartorneqartut Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaanut ataasiakkaat maalaaruteqarsinnaanerannik

pissarsisitsisutut meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaanut nammineq toqqarsinnaasamik tapiliussamik tassannga Kalaallit Nunaata akuersissuteqarnissaanut tapersersuisutut pitsaaqutitut isigineqarsinnaapput.

6.2. Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaanut ataasiakkaat maalaaruteqarsinnaanerannut pissutsit ajoqutissatut isigineqarsinnaasutut

Matuma illuatungaani oqaatigineqareersutut meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiisummi aalajangersakkat ersernerluttut nalinginnaasullu amerlapput, soorlu isumaqatigiisut aalajangersakkanik arlalinnik, oqaatigineqartartutut ”anguniakkanik nalunaarutitut” ittunik imaqartoq. Isumaqatigiisummi aalajangersakkat naalagaaffimmut pisussaaffiliisutut oqaasertalerneqarsimammata pissutsinut naleqqupportaaq.

Aaqqiagiinnginnerit aaqqiivigineqarnissaannut aalajangersakkat taamatut ilusillit inatsisigut tunngavissatut atussallugit imaaliallaannartumik naleqquttutut isigineqarsinnaanngillat. Tassunga ilanngutissaaq isumaqatigiisummi pisinnaatitaaffiit ilaat aningaasaqarnermut, inoqutigiinnut kultureqarnermullu pissutsinut tunngasuummata, taakku annertuumik toqqaasoqartariaqarneranik pisariaqartitsillutik, ilaatigut isumalluutit pissarsiarineqarsinnaasut agguataarnissaat, innimigisassat assigiinngitsut akornanni tulleriiarinissat il.il. pillugit naalakkersuinermi isumaliutiginninnissamik nassataqartussaallutik. Toqqagassat taama ittut Danmarkimi/Kalaallit Nunaanni eqqartuussisarnermi ileqquusut naapertorlugit inatsisiliortutut oqartussaasunit – Naalakkersuisunit aamma Inatsisartunit – isumagineqartariaqarnerat oqaatigineqassaaq.

Kalaallit Nunaanni inatsisiornermik piginnaaneqartunit allaanerumik Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaata isumaqatigiisummi aalajangersakkat kingunerisassanik aalajangersaasarnissaa

aarlerinaateqarpoq. Tamanna ataatsimiititaliap oqaaseqaataanik Kalaallit Nunaata malinninnissamik amerlanertigut itigartitsisarnissaanik aarleqquteqarnermik nassataqartitsisinnaavoq, taamaattoqarneralu piffissami matumani maalaaruteqarsinnaanermik akuersisoqarnissaanut akerliuvoq. Ataatsimiititaliap oqaaseqaataanik akuttunngitsumik itigartitsisarnerit piffissaq ungasinnerusoq isigalugu ataatsimiititaliap inatsisinik tunngaveqarneranik tatiginnikkunnaarsitsisinnaavoq, kiisalu Kalaallit Nunaata nunat assigiinngitsut akornanni tusaamaneqarneranik ajoqusiisinnaanera tassunga pissutaapput.

Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaanit oqaaseqaatit naalagaaffiit innuttanut pisussaaffiisut pituttuisuunngikkaluartut, taakkuninnga isiginninnaveersaarnissaq Kalaallit Nunaanni eqqartuussivinnut ajornakusoortussaavoq, matumani pingaarnertut isumaqatigiissut inatsisinut ilanngunneqarsimappat ingammik. Nunami namminermi eqqartuussinermi aalajangiunneqartup, oqaaseqaatip toraagaanit naalagaaffimmit itigartinneqarsimanerani, ataatsimiititaliap oqaaseqaataa aalajangersimasoq pingaaruteqarsimanersoq pillugu eqqartuussiviit aalajangersinnaanerat ajornakusuussammat, tassunga atatillugu maluginiaqquneqarpoq. Taamaammat ataatsimiititaliap oqaaseqaataanik annertunerusumik pingaartitsinissaq, naak taama pingaartinneqarsimanngikkaluarlutik, eqqartuussivinnut aarlerinaateqarpoq.

Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaanut ataasiakkaat maalaaruteqarsinnaaneranik akuersineq Kalaallit Nunaanut naleqqiullugu *Danmarkimi/Kalaallit Nunaanni eqqartuussivinni ileqquusut malillugit inatsisiliortunit aalajangiiffigineqartussanik, matumani naalakkersuinermi agguataarinermut apeqqutaasut ilanngullugit, maalaarutini aalajangersimasuni piviusumik ataatsimiititaliamit (imaluunniit ataatsimiititaliap oqaaseqaatai tunngavigalugit eqqartuussivinnit) aalajangerneqartarnissaat* taamaattumik maannakkuugallartoq pitsaaliorneqarsinnaanngilaq. Tamanna Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaanut

ataasiakkaat maalaaruteqarsinnaanerannut Kalaallit Nunaata akuersissuteqarnerani ajoqutaasutut isigineqarsinnaavoq.

Taamaattorli paarlattuanik isumaqatigiisummi ersarissuliaanatillu eqquissortumik aalajangersakkanik naasuiaanermi eqqartuussiviit nalinginnaasumik tunuarsimaartuuniarnissaat naatsorsuutigineqartariaqassaaq. Taamaattumik qulaani eqqartorneqartutut aarleqqutaasup qanoq annertutiginissaa nalorninartuuvoq.

Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaa – ataasiakkaat maalaaruteqartarfiannik Kalaallit Nunaata akuersissuteqarneranut attuumassuteqanngitsumik – nunanut taakkununga ataasiakkaat maalaaruteqarfiannik akuersissuteqarsimasunut oqaaseqaateqarsinnaanera uunga ilaavoq. Isumaqatigiissutip inatsisitigut ilanngunneqarsimanera apeqqutaatinnagu – naak Kalaallit Nunaannut sulianut oqaaseqaataanngikkaluartut - Kalaallit Nunaanni eqqartuussiviit Kalaallit Nunaanni inatsisini malittarisassanik nassuiaanerminni ataatsimiititaliap oqaaseqaatai tamanna pillugu ilanngussinnaavaat. Aammattaaq assersuutigalugu ataatsimiititaliap oqaaseqaataanik nalinginnaasunik Kalaallit Nunaanni eqqartuussiviit ilanngussaqaarsinnaallutillu sunnertissinnaapput.

Eqikkarlugu Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaanut ataasiakkaat maalaaruteqarsinnaanerannik Kalaallit Nunaata akuersaarnissaanut pissutissaqarpoq (pitsaaqutit), akerlilernissaanullu pissutissaqarluni (ajoqutissat). Betænking nr. 1546 fra 2014 om inkorporering mv. inden for menneskerettighedsområdet-imi (Inuit pisinnaatitaaffiinut suliassaqaarfimmi inatsisinut ilanngussineq il.il. pillugit Isumaliutissiissut nr. 1546 2014-imeersoq) ataasiakkaat maalaaruteqarsinnaanerannik Danmarkip akuersissuteqarnera akuersaarneqarluarmat maluginiarneqassaaq .

Ataasiakkaat maalaaruteqarsinnaanerannik nammineq aalajangigassatut tapiliussap akuersissutiginerani inatsisiliorneq eqqartuussisarnerlu tunngavigalugit pitsaaqutinik ajoqutinillu erseqqinnerusumik oqimaaqatigiissitsineq tunngavigalugu isumaliutiginninneq kisiat aallaavigalugu manna suliarineqarsinnaanngilaq,

naggataagulli naalackersuinikkut isumaliutiginninneq tunngavigalugu toqqaasoqassalluni.

7. Ilutsini allani pitsaaqutit ajoqutillu pillugit isumaliutit

Ataani ileqquusutut inatsisinut ilanngussinermut naleqqiullugu Kalaallit Nunaanni meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutip inatsisini naammassineqarnissaanut ilutsit allat naatsumik eqqartorneqarput.

7.1. Meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutip oqaasertaanik inatsisinut ilanngussineq

Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaata sulisaasia pinnagu - meeqqanut isumaqatigiissummi oqaasertaliussat inatsisinut ilanngunneqarnissaat isumaliutigineqarsinnaavoq.

Isumaqatigiissutip atornissaanut annertunerusumik ilisimasaqarneq inatsisinillu tunngaveqarneq akuersaaramiuk –isumaqatigiissut malillugu meeqqat inatsisitigut inissisimanerisa patajaallisaavigineqarnerat aamma nunat assigiinngitsut akornanni ataqatigiiffinni pitsaasumik naleqarsinnaanera – tamatumalu peqatigisaanik Danmarkimi/Kalaallit Nunaanni eqqartuussisarnermi ileqquusut malillugit inatsisiliornermik oqartussaasunit aalajangiiffigineqartussaasuni, matumani politikkikkut agguataarineq ilanngullugu, meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit ataatsimiititaliap oqaaseqaatai malillugit Kalaallit Nunaanni eqqartuussiviit il.il. apeqqutit pillugit aalajangiisarnissaasa aarlerinaateqarnera, ilutsip uuma ilaatigut iluaqutigisinnaavaa.

Tamatumali peqatigisaanik Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaanit oqaaseqaatit, matumani meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissummi erseqqivissuliaanngitsutut aalajangersakkat imarisaannik erseqqissaasutut oqaaseqaatit ilanngullugit, eqqartuussivinni

oqartussaasunilu allani inatsisinik atuiffiusuni sakkukinnerusumik sunniuteqarsinnaalernissaat nakkutigisariaqarpoq.

7.2. Ombudsmandeqarfiup patajaallisaavigineqarnera

Ombudsmandeqarfiup tulleriarinermi salliutinneqarnissaa isumaliutigisariaqarpoq, taamaalilluni sullissisarfik taanna – maalaarutitik suliarisaannaat pinnagit aammali nammineq ingerlatsinermi suliat – meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissummi aalajangersakkat sapinngisamik Kalaallit Nunaanni inatsit iluanni allaffissornikkut oqartussaasunit ataqqineqarnerat pillugu immikkut ittumik suliassatut nakkutiginnittalerlunilu malittarisaqalissammat.

Taamatut tulleriarinermi sallinngortitsineq Kalaallit Nunaanni meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutip piviusutut inissisimaneramik/malinneqarneramik patajaallisaanermut ilapittuutaanissaa naatsorsuuteqartitsissaaq.

Inatsisiliortumit eqqartuussivinnut oqartussaasunullu inatsisinik atuiffiusunut piginnaanermik illuartsinissamut iluseq taama ittoq aarlerinartitsilinngilaq.

7.3. Nammineq ingerlatassaminik meeqqat pillugit suliassanik suliaqarnissaminut Maalaaruteqarnermut Aqutsisoqarfiup piginnaasaqartitaalernera

Suliani pineqartuni Kalaallit Nunaanni inatsisiliornerup iluani Kalaallit Nunaanni allaffissornikkut oqartussaasunit sapinngisaq malillugu meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissummi aalajangersakkat ataqqineqarnerisa nakkutigineqarnissaat siunertaralugu Maalaaruteqarnermik aqutsisoqarfiup nammineerluni meeqqat pillugit sulianik tigusinissaminik piginnaatinneqalernissaa isumaliutigineqarsinnaavoq.

Kalaallit Nunaanni meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutip piviusutut inissisimanageranik/malinneqarneranik patajaallisaanermut ilapittuutaasutut tamanna naatsorsuutigineqarsinnaavoq.

Inatsisiliortumit eqqartuussivinnut oqartussaasunullu inatsisinik atuiffiusunut piginnaanermik illuartitsinissamut iluseq taama ittoq aarlerinartitsilinngilaq.

--

Michael Hansen Jensen

Professori, dr. Jur.